

Sygn. akt V CZ 61/13

POSTANOWIENIE

Dnia 27 listopada 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Kozłowska (przewodniczący)

SSN Irena Gromska-Szuster (sprawozdawca)

SSN Wojciech Katner

w sprawie z powództwa A. D.

przeciwko Z.X .o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 27 listopada 2013 r.,

zażalenia powoda na postanowienie Sądu Apelacyjnego [...]

z dnia 12 lipca 2013 r.,

uchyla zaskarżone postanowienie.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 10 maja 2012 r. Sąd Apelacyjny odrzucił skargę kasacyjną powoda jako nieopłaconą. Wskazał, że postanowieniem z dnia 13 kwietnia 2012 r. powód został zwolniony od opłaty od skargi kasacyjnej w zakresie przewyższającym kwotę 3 000 zł., a w pozostałej części jego wniosek w tym przedmiocie został oddalony. Pełnomocnik powoda otrzymał odpis powyższego postanowienia w dniu 23 kwietnia 2012r., a zatem termin do uiszczenia kwoty 3 000 zł. opłaty upłynął w dniu 30 kwietnia 2012 r., a ponieważ nie została ona uiszczona, skarga kasacyjna podlegała odrzuceniu.

W wyniku zażalenia powoda, zawierającego między innymi wniosek o poddanie kontroli również postanowienia Sądu Apelacyjnego z dnia 13 kwietnia 2012 r. w zakresie zasadności częściowej odmowy zwolnienia powoda od kosztów sądowych, Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 17 kwietnia 2013 r. uchylił postanowienie o odrzuceniu skargi kasacyjnej i przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania zażaleniowego. Uznał za nieuzasadnione zarzuty bazujące na argumencie, iż treść przesłanego postanowienia w przedmiocie zwolnienia od opłaty od skargi kasacyjnej była niezrozumiała i dlatego powód nie uiszczył opłaty, stwierdził jednak konieczność uchylenia zaskarżonego orzeczenia z uwagi na zawarty w zażaleniu wniosek oparty na art. 380 k.p.c., o poddanie kontroli niezaskarżalnego odrębnie postanowienia o odmowie zwolnienia powoda od części opłaty od skargi kasacyjnej. Sąd Najwyższy stwierdził, że w wypadku gdy na wcześniejszych etapach postępowania stronie przyznawano zwolnienie od kosztów sądowych, odmowa udzielenia takiego zwolnienia w postępowaniu kasacyjnym wymagałaby stwierdzenia, że położenie skarżącego uległo w jakimś aspekcie poprawie. Niesporządzenie uzasadnienia postanowienia o częściowej odmowie zwolnienia powoda od opłaty od skargi kasacyjnej jak również niezamieszczenie w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia motywów tej odmowy oraz informacji wyjaśniającej przesłanki oceny, że powód jest w stanie uiszczyć opłatę w wyznaczonej przez Sąd Apelacyjny kwocie, uniemożliwiają kontrolę zasadności tego stanowiska.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Apelacyjny postanowieniem z dnia 12 lipca 2013 r. odrzucił skargę kasacyjną powoda na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c., jako nieopłaconą w terminie.

Uzasadniając odmowę zwolnienia powoda od opłaty od skargi kasacyjnej w zakresie kwoty 3 000 zł. Sąd Apelacyjny stwierdził, że powód, który w oświadczeniu o stanie majątkowym wskazał, iż jest bezrobotny bez prawa do zasiłku i utrzymuje się z prac dorywczych osiągając z nich dochód około 1 000 zł. miesięcznie, jest mimo to w stanie uiścić opłatę sądową od skargi kasacyjnej w kwocie 3 000 zł., gdyż miał możliwość zgromadzenia takiej sumy nawet w krótkim czasie. Sąd Apelacyjny wskazał, że powód posiada wykształcenie z zakresu budownictwa i wykonywał usługi budowlane, w wyniku czego powstała między innymi wierzycielność, której ochrony na podstawie art. 527 k.c. dochodzi w sprawie. Powód nie choruje i nie wykazał, że nie może uzyskać pracy, nie ma nikogo na utrzymaniu, a zatem, zważywszy te okoliczności oraz znaczną dostępność na rynku różnorodnych usług finansowych, mógł, w ocenie Sądu Apelacyjnego, zgromadzić środki na opłatę kasacyjną w wysokości 3 000 zł. Z tych przyczyn jego wniosek o zwolnienie od opłaty od skargi kasacyjnej został w tej części oddalony. Ponieważ mimo doręczenia pełnomocnikowi powoda odpisu postanowienia o częściowej odmowie zwolnienia od kosztów sądowych, opłata od skargi kasacyjnej w kwocie 3 000 zł. nie została uiszczona, Sąd Apelacyjny odrzucił skargę na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c.

W zażaleniu na powyższe postanowienie, zawierającym także wniosek oparty na art. 380 k.p.c. o poddanie kontroli postanowienia Sądu drugiej instancji z dnia 13 kwietnia 2012 r. w zakresie oddalenia wniosku o zwolnienie od opłaty od skargi kasacyjnej, powód zarzucił brak podstaw do odmowy zwolnienia go od powyższej opłaty w całości, wskazując, że jego sytuacja materialna i życiowa nie tylko nie poprawiła się od czasu zwolnienia go w całości od kosztów sądowych po wniesieniu pozwu w rozpoznawanej sprawie, lecz z roku na rok ulega pogorszeniu, gdyż od 2000 r. usiłuje odzyskać wierzycielność będącą przedmiotem sprawy, a ze względu na utratę płynności finansowej, kryzys w budownictwie i wiek nie jest w stanie konkurować na rynku usług budowlanych i nie otrzymuje zamówień. Nie

miał więc możliwości zgromadzenia kwoty 3 000 zł. na opłatę od skargi kasacyjnej. Wnosił o uchylenie zaskarżonego postanowienia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie jest uzasadnione, gdyż w sprawie nie było podstaw do odmowy zwolnienia powoda od opłaty od skargi kasacyjnej w zakresie 3 000 zł.

Jak słusznie wskazał Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia z dnia 17 kwietnia 2013 r. uchylającego poprzednie postanowienie Sądu Apelacyjnego o odrzuceniu skargi kasacyjnej powoda - w wypadku, gdy na wcześniejszych etapach postępowania stronie przyznano zwolnienie od kosztów sądowych, odmowa udzielenie takiego zwolnienia w postępowaniu kasacyjnym wymaga stwierdzenia, że położenie skarżącego uległo w jakimś aspekcie poprawie. Stanowisko to dominuje w orzecznictwie Sądu Najwyższego (porównaj między innymi postanowienia z dnia 14 października 2005 r. III CZ 77/05, z dnia 6 maja 2011 r. II CZ 12/11 i z dnia 28 maja 2013 r. V CZ 12/13, niepubl.) i podziela je także Sąd Najwyższy w obecnym składzie. Jeżeli zatem ten sam podmiot był już wcześniej zwolniony od kosztów sądowych w związku z jego sytuacją majątkową i życiową, to bez wykazania, że sytuacja ta uległa poprawie, odmowa zwolnienia od kosztów sądowych w postępowaniu kasacyjnym jest nieuzasadniona. W postanowieniu o odmowie zwolnienia od kosztów sądów sąd powinien zatem wskazać w jakim zakresie sytuacja strony uległa poprawie oraz przedstawić argumenty przemawiające za odmową dalszego zwolnienia jej od kosztów sądowych.

W rozpoznawanej sprawie Sąd Apelacyjny nie wskazał żadnych okoliczności, które pozwalałyby na stwierdzenie, że sytuacja majątkowa i życiowa powoda - zwolnionego w całości od kosztów sądowych w postępowaniu przed sądami powszechnymi - uległa poprawie w postępowaniu kasacyjnym, uzasadniającej ocenę, iż jest w stanie uiścić opłatę od skargi kasacyjnej w kwocie 3 000 zł.

Wszystkie okoliczności faktyczne dotyczące sytuacji majątkowej i życiowej powoda, wskazane w jego oświadczeniu o stanie majątkowym złożonym w postępowaniu kasacyjnym są takie same jak w oświadczeniu złożonym przy wnoszeniu pozwu, na podstawie którego uzyskał zwolnienie od kosztów sądowych

w całości. Sytuacja majątkowa powoda nie uległa więc poprawie wobec czego brak podstaw do innej, niż na początkowym etapie procesu, oceny jego możliwości zgromadzenia środków pieniężnych na uiszczenie części opłaty od skargi kasacyjnej. Wskazane przez Sąd Apelacyjny okoliczności, uzasadniające w jego ocenie, odmowę zwolnienia powoda od opłaty kasacyjnej w zakresie 3000 zł., istniały również w chwili, gdy powód zwalniany był w całości od kosztów sądowych, a zatem nie można okoliczności tych uznać za uzasadniających odmowę zwolnienia od części kosztów sądowych w postępowaniu kasacyjnym. Trudno też odmówić słuszności skarżącemu, że ze względu na jego wiek i pogłębiający się kryzys gospodarczy także w dziedzinie usług budowlanych, szanse zatrudnienia nie zwiększyły się a raczej uległy pogorszeniu, co ma także wpływ na jego zdolność kredytową, a więc także na możliwość skorzystania z usług finansowych, o których wspomniał Sąd Apelacyjny.

Biorąc wszystko to pod uwagę Sąd Najwyższy uchylił zaskarżone postanowienie jako nieuzasadnione, gdyż brak było podstaw do odmowy zwolnienia powoda od opłaty od skargi kasacyjnej w zakresie także kwoty 3 000 zł., a zatem na powodzie nie ciążył obowiązek uiszczenia tej opłaty wobec czego jej brak nie mógł stanowić podstawy odrzucenia skargi kasacyjnej (art. 398¹⁵ § 1 w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c.).